

แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการเกษตร สำหรับทหารกองประจำการ
โครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร อำเภอเชียงดาว
จังหวัดเชียงใหม่*

GUIDELINES OF AGRICULTURAL LEARNING MANAGEMENT FOR
ENLISTED SOLDIERS OF TAHARN PUN- DEE PROJECT IN PHICHIT
PREECHAKORN MILITARY CAMP, CHIANG DAO DISTRICT, CHIANG
MAI PROVINCE

ยุทธิวัฒน์ เพ็ชรวงศ์¹, ประมินทร์ นารทะ², ภาณุตย์ นาขยัน³ และ รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย⁴

Yutthiwat Petchwong¹, Porramin Narata², Phanit nakayan³ and Ratchanon Somboonchai⁴

¹⁻⁴สาขาวิชาการพัฒนากฎหมายยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

¹⁻⁴Major in Geosocial Based Sustainable Development, Faculty of Agricultural Production,
Maejo University, Thailand

Corresponding Author's Email: Freedom.my.wing@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 พฤศจิกายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 7 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 9 ธันวาคม 2568

Received 17 November 2025; Revised 7 December 2025; Accepted 9 December 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อสำรวจข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ทำการเกษตร และการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร 2) เพื่อ

Citation:

* ยุทธิวัฒน์ เพ็ชรวงศ์, ประมินทร์ นารทะ, ภาณุตย์ นาขยัน และ รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย. (2569). แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการเกษตร สำหรับทหารกองประจำการโครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนากฎหมาย, 4(1), 304-321.

Yutthiwat Petchwong, Porramin Narata, Phanit nakayan and Ratchanon Somboonchai. (2026). Guidelines Of Agricultural Learning Management For Enlisted Soldiers Of Taharn Pun- Dee Project In Phichit Preechakorn Military Camp, Chiang Dao District, Chiang Mai Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(1), 304-321.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ประเมินความรู้ความเข้าใจของทหารกองประจำการในกิจกรรมด้านการเกษตร 3) จัดทำแนวทางการเรียนรู้กิจกรรมด้านการเกษตร ซึ่งดำเนินการในพื้นที่ค่ายพิชิตปรีชากร อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือทหารกองประจำการ ผลัดที่ 1 รุ่นปี 2565 จำนวน 93 นาย โดยใช้เครื่องมือแบบสำรวจ แบบสอบถามก่อนและหลังการอบรม การดำเนินกิจกรรมอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS

จากการศึกษาพบว่า 1) การสำรวจข้อมูลสภาพทั่วไปของพื้นที่ทำการเกษตร และดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรพบว่าพื้นที่ประมาณ 2 ไร่ ทำกิจกรรมการเกษตรจำนวน 23 กิจกรรม 2) การวัดความรู้ก่อนการอบรมของกลุ่มประชากรเกี่ยวกับความรู้การเกษตรพบว่ามีความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย จึงจัดการอบรมการเรียนรู้กิจกรรมด้านการเกษตรในหัวข้อที่มีการตอบผิดมากที่สุดในแต่ละกิจกรรม แล้วทำการวัดความรู้หลังการอบรมพบว่ามีความรู้ที่เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด 3) นำข้อมูลจากการเรียนรู้กิจกรรมด้านการเกษตรมาจัดทำแนวทางการเรียนรู้และแก้ปัญหากิจกรรมด้านการเกษตรสำหรับทหารกองประจำการจำนวน 4 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการเรียนรู้ด้านการปลูกผัก 2) กิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ด้านการทำปุ๋ยชีวภาพ และ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ด้านการทำปุ๋ยหมัก โดยสามารถกำหนดแนวทางการเรียนรู้กิจกรรมด้านการเกษตรซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ การดูแลปลูกเลี้ยง และการนำไปใช้ประโยชน์ในการบริโภคและจำหน่าย

คำสำคัญ: โครงการทหารพันธุ์ดี, ทหารกองประจำการ, การจัดการเรียนรู้ด้านการเกษตร

Abstract

This research was qualitative research aims to study 1) To survey qualitative data on the general condition of agricultural areas and agricultural activities. 2) To assess the knowledge and understanding of conscripts in agricultural activities. 3) Develop learning guidelines for agricultural activities. which were operated in the Taharn Pun- Dee Project area of Phichit Preechakorn Camp, Chiang Dao District, Chiang Mai Province The samples used in the study were 93 enlisted personals 1st tour of duty, year 2022 by using survey form,

questionnaires before and after training and conducting training activities, The data were analyzed by using content analysis and use the paired sample t-test with the SPSS statistical program.

Results of the study found that; The result of objective 1 there were data on the general condition of agricultural areas approximately 2 rai with 23 agricultural activities carried out. The result of objective 2 there were Pre-training knowledge measurement of the population group regarding agricultural knowledge found that overall knowledge were low level. Therefore, training were organized to learn 4 agricultural activities, emphasizing the topics with the most incorrect answers in each activity. Afterwards, knowledge measurement were conducted after the training, which found that knowledge increased to the greatest level. The result of objective 3 were used data from learning about agricultural activities to create learning guidelines and problem-solving for 4 agricultural activities for conscripts, including: 1) learning activities on vegetable planting, 2) learning activities on animal raising, 3) learning activities on making organic fertilizer and 4) learning activities on making compost. It can determine the learning guidelines for agricultural activities, which include planning, implementation, caring or cultivation, utilization for consumption and sale.

Keywords: Taharn Pun- Dee Project, enlisted soldiers, agricultural learning management

บทนำ

การเกษตรถือเป็นอาชีพพื้นฐานของคนในสังคมไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประเทศไทยหรือเมืองสยามในขณะนั้นได้ชื่อว่า“อู่ข้าวอู่น้ำ” หมายถึง การมีสภาพแวดล้อม มีดิน มีน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีดินแดนที่เหมาะสมเหมาะแก่การทำการกสิกรรมหรือการทำการเกษตร อีกทั้งการเกษตรยังเป็นแหล่งผลิตปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตของคนในอดีตอีกด้วย ซึ่งประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค รวมถึงการเกษตรยังเป็นอาชีพหลักและเป็นรายได้หลักให้กับประเทศ

พระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิชัยพัฒนา โดยศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ จัดตั้ง “โครงการทหารพันธุ์ดี” ขึ้นในปี 2559 เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พลิกพื้นที่ดินว่างเปล่าให้มีคุณภาพ เหมาะสมกับการทำการเกษตรแบบไร้สารพิษ ไม่ใช้สารเคมี หรือทำการเกษตรอินทรีย์ รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับกำลังพล, ครอบครัว และประชาชนทั่วไปได้เข้าไปศึกษากระบวนการทำการเกษตรอินทรีย์ เพื่ออยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อโครงการใหม่เป็น “โครงการทหารพันธุ์ดี” ในภายหลัง โดยกองทัพบกให้นำพื้นที่ภายในหน่วยทหารมาพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรที่ปลอดภัยตามวิถีธรรมชาติ แล้วให้แต่ละกองพัน มีการจัดตั้งโครงการทหารพันธุ์ดีขึ้นและให้มีการดำเนินการอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม (กองทัพบก, 2568) จึงได้นำเอาแนวคิดมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่เกษตรภายในค่ายพิชิตปรีชากร และมีการตั้งชื่อการดำเนินการนี้ภายใต้ชื่อว่า “โครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร” จากนั้นจึงได้มีการมอบหมายให้กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ควบคุมโครงการทหารพันธุ์ดี และจัดหาพื้นที่สำหรับการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการทำเกษตรแบบผสมผสาน เสาวณีย์ และคณะ (2565) กล่าวว่า เป็นการเกษตรที่ประยุกต์ และปฏิบัติตามบริบทของบุคคล และสังคม การออกแบบการดำเนินการเกษตรมาจากประสบการณ์การเรียนรู้แล้วนำมาปรับปรุงทำให้เกิดรูปแบบการเกษตรแบบผสมผสานของตนเอง ยุทธนา และคณะ (2568) กล่าวว่าเส้นทางออกของปัญหาการขาดแคลนอาหาร และรายได้ลดลงในช่วงที่ราคาผลผลิตของพืชแต่ละชนิดจะไม่ตกต่ำในระยะเวลาเดียวกัน สามารถชดเชยกันได้ นิमित (2565) ผลผลิตที่ได้เน้นนำมาบริโภคเองอย่างเพียงพอก่อนจะนำผลผลิตบางส่วนออกจำหน่ายสร้างรายได้ เมื่อพึ่งตนเองได้แล้วก็มีการแบ่งปันให้ชุมชนรอบข้างด้วย

โดยค่ายพิชิตปรีชากร ได้ดำเนินโครงการทหารพันธุ์ดีอย่างต่อเนื่องโดยได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อช่วงเดือนมีนาคม ปี 2560 ตั้งอยู่เลขที่ 222 หมู่ที่ 13 ตำบลบึงไค้ อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่การเกษตรตั้งอยู่บริเวณด้านหลังกองร้อยสนับสนุนการช่วยรบ มีขอบเขตพื้นที่การดำเนินงาน 2 ไร่ 3 งาน 41 ตารางวา ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้การเกษตร และแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อการบริโภคให้กับกำลังพลและครอบครัว ตลอดจนประชาชนที่อาศัยอยู่พื้นที่โดยรอบของค่าย รวมถึงได้มีการจัดจำหน่ายพืชผักในราคาที่ย่อมเยา เพื่อช่วยลดภาระ

ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้กับประชาชน ให้มีความมั่นคงด้านอาหาร ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงภายในประเทศอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากการดำเนินงานภายใต้โครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร มีการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรแบบผสมผสาน พระวีรเดช และเอี่ยมทิพย์(2563) ในการทำเกษตรผสมผสานที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายความยั่งยืนนั้นประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) การพึ่งตนเอง 2) ความปลอดภัยด้านสุขภาพ และ 3) รู้จักพอประมาณในการผลิต แต่ยังคงขาดการดำเนินการจัดทำแผนการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการอบรมเผยแพร่ให้กับบุคลากรและทหารกองประจำการภายในหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดกระบวนการการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาระบบการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรให้กับทหารกองประจำการ อภิชาติ (2561) กล่าวว่า การมีแหล่งเรียนรู้ทำให้เกิดความสนใจและตื่นตัวในการทำเกษตร

ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษาแนวทางการเรียนรู้ด้านการเกษตร สำหรับทหารกองประจำการ ภายใต้การดำเนินงานของโครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรให้กับทหารกองประจำการ ซึ่งทหารกองประจำการถือเป็นกำลังพลที่มีคุณภาพ เนื่องจากได้รับการฝึกหัดมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งได้รับการปลูกฝังให้มีระเบียบวินัย มีความประพฤติที่ดี และเมื่อปลดประจำการออกไปก็เป็นความรู้ติดตัว เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการด้วย อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ และสร้างรายได้หลังปลดประจำการ หรือนำความรู้เผยแพร่ให้กับคนในชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงเรื่องรายได้จากการทำการเกษตรและการปลูกพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่ของตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจบริบท การดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค ในกิจกรรมด้านการเกษตร ภายใต้การดำเนินงานของโครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตร สำหรับทหารกองประจำการ ภายใต้การดำเนินงานของโครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อศึกษาแนวทางการเรียนรู้ และแก้ปัญหากิจกรรมด้านการเกษตร สำหรับทหารกองประจำการ ภายใต้การดำเนินงานของโครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาการดำเนินงานของโครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเป็นกลุ่มประชากรทหารกองประจำการ ผลัดที่ 1 รุ่นปี 2565 จำนวน 93 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบประเมินก่อนการอบรม การจัดการอบรม และแบบประเมินหลังการอบรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) สัมภาษณ์เชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ทำการเกษตร และการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร

2) ดำเนินการประเมินความรู้ของกลุ่มประชากร โดยการประเมินก่อนการอบรม (Pretest) ซึ่งเป็นข้อคำถามเพื่อวัดความรู้ใน 5 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ ได้แก่ (1) กิจกรรมการปลูกผัก (2) กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ (3) กิจกรรมการทำปุ๋ยหมัก (4) กิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ และ (5) ความรู้เกี่ยวกับโครงการทหารพันธุ์ดี โดยกำหนดประเด็นละ 10 ข้อคำถามย่อย จากนั้นดำเนินการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ ทักษะแก่ทหารกองประจำการ ใน 5 ประเด็นดังกล่าว เมื่อดำเนินการอบรมเสร็จสิ้น จึงดำเนินการประเมินผลหลังการอบรมโดยใช้เครื่องมือ คือ แบบประเมินหลังการอบรม (Posttest) ซึ่งเป็นข้อคำถามเดียวกันกับการประเมินก่อนการอบรม

3) จัดทำแนวทางการเรียนรู้กิจกรรมด้านการเกษตรของโครงการทหารพันธุ์ดี โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในระยะที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรมด้านการเกษตรในระยะที่ 2 มาสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินกิจกรรมเชิงคุณภาพ เพื่อกำหนดแนวทางในลักษณะของโมเดลการดำเนินการจัดกิจกรรมการเกษตรของโครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาในการจัดกลุ่มข้อมูลและนำเสนอแบบพรรณนา จากนั้นนำผลการการประเมินก่อนและหลังการอบรมมาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน (paired sample t-test) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของพื้นที่ทำการเกษตร

โครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากรมีข้อมูลด้านกายภาพ โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเล ปานกลาง 440 เมตร สภาพภูมิอากาศมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ด้านทรัพยากร มีลักษณะของทรัพยากรดิน 2 แบบ ได้แก่ พื้นที่ที่ราบมีลักษณะของดินร่วนปนทรายแข็ง และในพื้นที่ที่เป็นเนินเขา มีพื้นที่ลาดชันเล็กน้อย (ลำห้วยเดิม) มีลักษณะดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ทรัพยากรน้ำที่เข้ามาจากลำน้ำปิง ด้านเศรษฐกิจ มีการนำผลผลิตที่มีอยู่ออกจำหน่ายให้กับชาวบ้านที่อยู่ตามชุมชนรอบค่ายในราคาถูก และจำหน่ายให้กับร้านค้าภายในอำเภอเชียงดาว ทำให้มีรายรับจากการจำหน่ายผลผลิตอยู่ที่ประมาณเดือนละ 1,000 – 3,000 บาท

กิจกรรมด้านการเกษตรที่มีการดำเนินการจำนวน 23 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) แปลงผักจำนวน 25 แปลง ดำเนินการบริเวณด้านหน้าโครงการทหารพันธุ์ดี 2) โรงทำน้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยชีวภาพ จำนวน 1 หลัง 3) โรงเพาะกล้าผักจำนวน 1 หลัง 4) บ่อปูนสำหรับเลี้ยงกบ จำนวน 1 บ่อ 5) แปลงปลูกผักไม้เลื้อยในซุ้มทางเดินกลาง จำนวน 2 แปลง 6) แปลงผักด้านหลังโครงการทหารพันธุ์ดี จำนวน 8 แปลง 7) โรงเรือนเลี้ยงไก่ขนาดเล็ก(ไก่เนื้อ)จำนวน 1 หลัง 8) การปลูกผักสวนครัวอายุยาว พื้นที่ตรงเนินลาดชัน จำนวน 1 แปลง 9) แปลงปลูกผักสวนครัวริมทางเดิน จำนวน 2 แปลง 10) แปลงผักอายุสั้น จำนวน 3 แปลง 11) แปลงกล้วยน้ำว้า และกล้วยหอม จำนวน 1 แปลง 12) บ่อเลี้ยงปลา(บ่อดินคลุมพลาสติก) จำนวน 1 บ่อ 13) โรงเรือนอนุบาลกล้าผักขนาดเล็กในถาดเพาะ จำนวน 1 หลัง 14) ซุ้มทางเดินเข้าด้านหน้าสำหรับปลูกผักชนิดต่าง จำนวน 1 ซุ้ม 15) โรงเรือนเพาะเห็ด จำนวน 1 หลัง 16) ลานเลี้ยงไก่ไข่แบบปล่อย (ลานไก่ไข่อารมณ์ดี) จำนวน 1 พื้นที่ 17) โรงเรือนเลี้ยงสุกร จำนวน 1 หลัง (มี 6 เล้า) 18) บ่อสำหรับใส่ใบไม้เพื่อทำปุ๋ยหมัก จำนวน 1 บ่อ 19) พื้นที่ทำน้ำส้มควันไม้ จำนวน 1 พื้นที่ 20) ลานเลี้ยงไก่แบบปล่อย (ลานไก่อารมณ์ดี) จำนวน 1 พื้นที่ 21) ซุ้มพืชผักไม้เถา

จำนวน 1 ชุด 22) โรงเรือนคลุมพลาสติกใสสำหรับปลูกผักสลัด จำนวน 1 หลัง 23) แปลงผัก ริมรั้วด้านหน้า จำนวน 1 แปลง

2. ประเมินความรู้ความเข้าใจของทหารกองประจำการในกิจกรรมด้านการเกษตรของโครงการทหารพันธุ์ดี

2.1 การประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนเริ่มกิจกรรมการอบรม (Pre - Test)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ทหารกองประจำการ ร้อยละ 90.30 มีอายุ 21 ปี ร้อยละ 38.70 มีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอแม่สาย และอำเภอฝาง ร้อยละ 40.90 สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร้อยละ 100.00 ไม่เคยทำเกษตรผสมผสานมาก่อน

ตอนที่ 2 การประเมินความรู้ก่อนทำกิจกรรมการอบรมด้านการเกษตร พบว่า

ได้ผลคะแนนเฉลี่ย 26.30 คะแนนจากคะแนนรวม 50 คะแนน (S.D. = 11.21) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ข้อที่ตอบผิดมากที่สุด คือ กิจกรรมการทำปุ๋ยหมัก ร้อยละ 82.80 โดยมีความเข้าใจที่ผิดว่า “ปุ๋ยหมักเป็นวิธีที่ล่าช้า ไม่เหมาะกับการเกษตรแบบไทยถ้าเทียบกับปุ๋ยเคมี ซึ่งจะได้ผลผลิตมากกว่า ต้นพืชเจริญงอกงามกว่า ขายได้ในราคาที่ดีกว่าอย่างชัดเจน” รองลงมาคือกิจกรรมเกี่ยวกับโครงการทหารพันธุ์ดี ร้อยละ 67.70 โดยมีความเข้าใจที่ผิดว่า “โครงการทหารพันธุ์ดี เป็นการเกษตรที่สามารถเข้าถึงได้ยาก และมีต้นทุนสูง” ในส่วนของกิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ ร้อยละ 73.10 มีความเข้าใจที่ผิดว่า “จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง 1 ขวด จะเก็บได้เพียง 1 เดือน หลังจากเปิดขวดใช้แล้ว” นอกจากนั้นในส่วนของกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 77.40 มีความเข้าใจที่ผิดว่า “การเลี้ยงปลาในบ่อที่ปูด้วยพลาสติก เป็นการเลี้ยงเพื่อส่งขายในจำนวนมาก ๆ “ และกิจกรรมที่ตอบผิดน้อยที่สุดคือกิจกรรมการปลูกผัก ร้อยละ 77.40 โดยมีความเข้าใจที่ผิดว่า “การรดน้ำต้นกล้าในถาดเพาะ ไม่จำเป็นต้องรดน้ำอย่างสม่ำเสมอ รดแค่ครั้งแรกก็พอ” ด้านความรู้เกี่ยวกับโครงการทหารพันธุ์ดี พบว่า ข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบถูกมากที่สุด คือโครงการทหารพันธุ์ดีมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งเพื่อเรียนรู้และปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเกษตรปลอดภัย เกษตรผสมผสาน และการเกษตรแบบยั่งยืน ร้อยละ 68.80 ส่วนข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบผิดมากที่สุด คือ โครงการทหารพันธุ์ดี เป็นการเกษตรที่สามารถเข้าถึงได้ยาก และมีต้นทุนสูง มีร้อยละ 67.70

2.2 อบรมกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตร 5 กิจกรรม ภายใต้การดำเนินของโครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร โดยแบ่งการอบรมแบ่งออกเป็น 4 กิจกรรมหลัก ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้ด้านการปลูกผัก เรียนรู้เกี่ยวกับการเพาะเมล็ดพันธุ์พืชผัก, การเตรียมแปลงปลูกผัก, การเพาะปลูก, การเก็บเกี่ยว และการพักฟื้นดินหรือการบำรุงดินหลังการเพาะปลูก กิจกรรมที่ 2 การอบรมด้านการเลี้ยงสัตว์ เรียนรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงปลา, การเลี้ยงไก่ และการเลี้ยงสุกร ตั้งแต่การจัดการระบบการเลี้ยง, การดูแล และการนำมูลสัตว์ไปใช้ กิจกรรมที่ 3 การอบรมด้านการทำปุ๋ยชีวภาพ เรียนรู้เกี่ยวกับการทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง(ใช้หัวเชื้อขยาย) และการทำจุลินทรีย์ EM(ใช้หัวเชื้อขยาย) ตั้งแต่การทำ, การเก็บรักษา และการนำไปใช้ กิจกรรมที่ 4 การอบรมด้านการทำปุ๋ยหมัก(แบบไม่กลับกอง) ตั้งแต่การทำ, การเก็บรักษา และการนำไปใช้ กิจกรรมที่ 5 การให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา และความรู้เกี่ยวกับโครงการทหารพันธุ์ดีและตัวอย่างความสำเร็จของโครงการทหารพันธุ์ดีจากค่ายต่าง ๆ

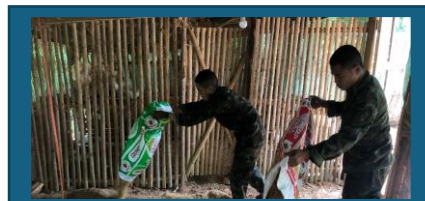
หลังจากที่ได้ทำการอบรมการเรียนรู้ด้านการเกษตรจำนวน 4 กิจกรรมให้กับทหารกองประจำการทั้งหมดจำนวน 93 นายเสร็จสิ้น จึงมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลัก 4 กิจกรรม ซึ่งในแต่ละกิจกรรมที่ได้แบ่งออกเป็นฐานการเรียนรู้ย่อยต่าง ๆ เพื่อลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ โดยกำหนดให้แบ่งกลุ่มทหารกองประจำการ กลุ่มละ 4 คน หมุนเวียนเข้าปฏิบัติงานใน 23 ฐานการเรียนรู้โดยมีผู้บังคับบัญชา และนักวิชาการคอยให้คำแนะนำขณะปฏิบัติ โดยในการปฏิบัติจะฝึกให้ทหารกองประจำการได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการดำเนินการ และใช้ความคิดสร้างสรรค์ประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่นเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการบนพื้นฐานของความถูกต้องทางวิชาการของการทำเกษตรแบบผสมผสานที่มีการผลิตแบบปลอดภัย

1) กิจกรรมการปลูกผัก

3) กิจกรรมการทำปุ๋ยหมักไม่กลับกอง

2) กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์

4) กิจกรรมการทำปุ๋ยหมัก

ภาพที่ 1 กิจกรรมทางการเกษตรในโครงการทหารพันธุ์ดี

2.3 การประเมินความรู้ความเข้าใจหลังทำกิจกรรมการอบรมด้านการเกษตร (Post - Test) พบว่า

ได้ผลคะแนนเฉลี่ย 47.74 คะแนนจากคะแนนรวม 50 คะแนน (S.D. = 2.73) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า กิจกรรมการปลูกผัก ข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบถูกมากที่สุด ได้แก่ พืชผักที่จะลงแปลงปลูกต้องมีการเพาะกล้าในถาดเพาะกล้าก่อน เพื่อเพิ่มอัตราการรอด การใช้พลาสติกคลุมหน้าดิน มีไว้เพื่อป้องกันวัชพืชและควบคุมความชื้นในดิน การรดน้ำด้วยแรงดันน้ำแรง ๆ อาจทำให้ต้นพืชผักเสียหายได้ และแสงอาทิตย์มีความเจริญเติบโตของพืชผัก ร้อยละ 100.00 ส่วนข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบผิดมากที่สุด คือ หลังการเพาะปลูกทุกครั้งต้องมีการพรวนดิน ร้อยละ 16.10

ในส่วนของกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ ข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบถูกมากที่สุด คือ ใช้น้ำจากบ่อปลาไปรดน้ำพืชผักได้ พื้นโรงเรือนสุกรต้องมีความลาดเอียงเล็กน้อยเพื่อป้องกันน้ำขัง โรงเรือนเลี้ยงไก่และสุกร ต้องมีพื้นที่ถ่ายเทอากาศได้สะดวก และกันแดดกันฝนได้ ร้อยละ 100.00 ส่วนข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบผิดมากที่สุด คือ พื้นโรงเรือนเลี้ยงสุกร ไม่จำเป็นต้องเป็นพื้นซีเมนต์ก็ได้ ร้อยละ 9.70 ด้านการทำปุ๋ยหมัก พบว่า ข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบถูกมากที่สุด คือ ปุ๋ยหมัก ทำมาจากเศษวัสดุธรรมชาติ เช่น เศษวัสดุทางการเกษตร ใบไม้ มูลสัตว์ การ

ทำปุ๋ยหมักมีทั้งแบบกลับกองปุ๋ย แบบไม่กลับกองปุ๋ย และแบบเติมอากาศ ร้อยละ 100.00 ส่วนข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบผิดมากที่สุด คือ กองปุ๋ยหมักจะต้องกว้าง 2.5 เมตร สูง 1.5 เมตร ความยาวเท่าไรก็ได้ ร้อยละ 14.00

ด้านการทำปุ๋ยชีวภาพ พบว่า ข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบถูกมากที่สุด คือ ปุ๋ยชีวภาพคือปุ๋ยที่ปลอดภัยไม่ใช่สารเคมีเป็นส่วนผสม และปุ๋ยชีวภาพที่ได้จะมีความเข้มข้นมาก ก่อนการนำไปใช้ต้องเจือจางน้ำเปล่าก่อนทุกครั้ง ร้อยละ 100.00 ส่วนข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบผิดมากที่สุด คือ จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง 1 ขวด จะเก็บได้เพียง 1 เดือน หลังจากเปิดขวดใช้แล้ว ร้อยละ 28.00 ด้านความรู้เกี่ยวกับโครงการทหารพันธุ์ดี พบว่า ข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบถูกมากที่สุด ได้แก่ โครงการทหารพันธุ์ดี มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งเพื่อเรียนรู้และปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเกษตรปลอดภัย เกษตรผสมผสาน และการเกษตรแบบยั่งยืน มีการผลิตและจัดเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อนำไปขยายพันธุ์ต่อ และพืชผักที่ได้จากโครงการมีความปลอดภัยเพราะลดการใช้สารเคมีร้อยละ 100.00 ส่วนข้อที่ผู้เข้ารับการอบรมตอบผิดมากที่สุด คือ ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ ตั้งอยู่ที่ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีผู้ที่ตอบผิดร้อยละ 14.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบระหว่างก่อนรับการอบรม (Pre – Test) และหลังจากที่รับการอบรม (Post – Test) ของจำนวนประชากรทั้งหมด 93 ราย (ตารางที่ 8) พบว่าก่อนเข้ารับการอบรมด้านเกษตร มีค่าเฉลี่ย 26.30 คะแนน จากจำนวน 50 คะแนน หลังการเข้ารับการอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 47.74 คะแนน จากคำถามจำนวน 50 คะแนน ซึ่งพบว่าตัวเลขมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แสดงถึงผู้เข้ารับการอบรมนั้นได้มีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้นจากก่อนเข้ารับการอบรมด้านการเกษตร ส่วนค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านก่อนการเข้ารับการอบรมอยู่ที่ 11.20 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังการเข้ารับการอบรมอยู่ที่ 2.73 (Table 1)

การวิเคราะห์ Pre - Test และ Post - Test โดยวิธี Paired Samples T – Test พบว่ามีค่าเฉลี่ย (Mean) = -21.441, ค่า Std. Deviation = 11.079, ค่า $t = -18.663$, ค่า $df = 92$ และค่า significant = 0.000 หมายถึงผลคะแนนก่อนการเข้ารับการอบรม และหลังการเข้ารับการอบรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 (Table 2)

การวิเคราะห์ Pre - Test และ Post - Test โดยวิธี Wilcoxon sign ranks test พบว่ามี ค่า Z (Based on negative ranks) = - 8.240 และค่า significant หรือค่า P-Value = 0.000 หมายถึง ผลคะแนนหลังการเข้ารับการอบรมมีการเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด หรือผล

คะแนนก่อนการเข้ารับการอบรม และหลังการเข้ารับการอบรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 แสดงให้เห็นว่า การอบรมให้ความรู้กับทหารกองประจำการก่อนการปฏิบัติกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่โครงการทหารพันธุ์ดีนั้น การอบรมให้ความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติทางการเกษตรอย่างถูกต้องเนื่องจากพื้นฐานของทหารใหม่ที่เข้ามาประจำการไม่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรมาก่อนจึงยังไม่เข้าใจในการปฏิบัติ แต่หลังจากได้รับการอบรมแล้วจึงเกิดความเข้าใจสามารถปฏิบัติได้ จึงทำให้ทหารกองประจำการทำการทดสอบหลังการอบรมได้คะแนนมากขึ้นและมีความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติกิจกรรมทางการเกษตรได้

ตารางที่ 1 การทดสอบความรู้ของกลุ่มประชากรก่อนและหลังการอบรม

Issue	Mean	Std. Deviation
ก่อนการอบรม	26.30	11.20
หลังการอบรม	47.74	2.73

ตารางที่ 2 การทดสอบก่อนและหลังการอบรม โดยวิธี paired samples T-test

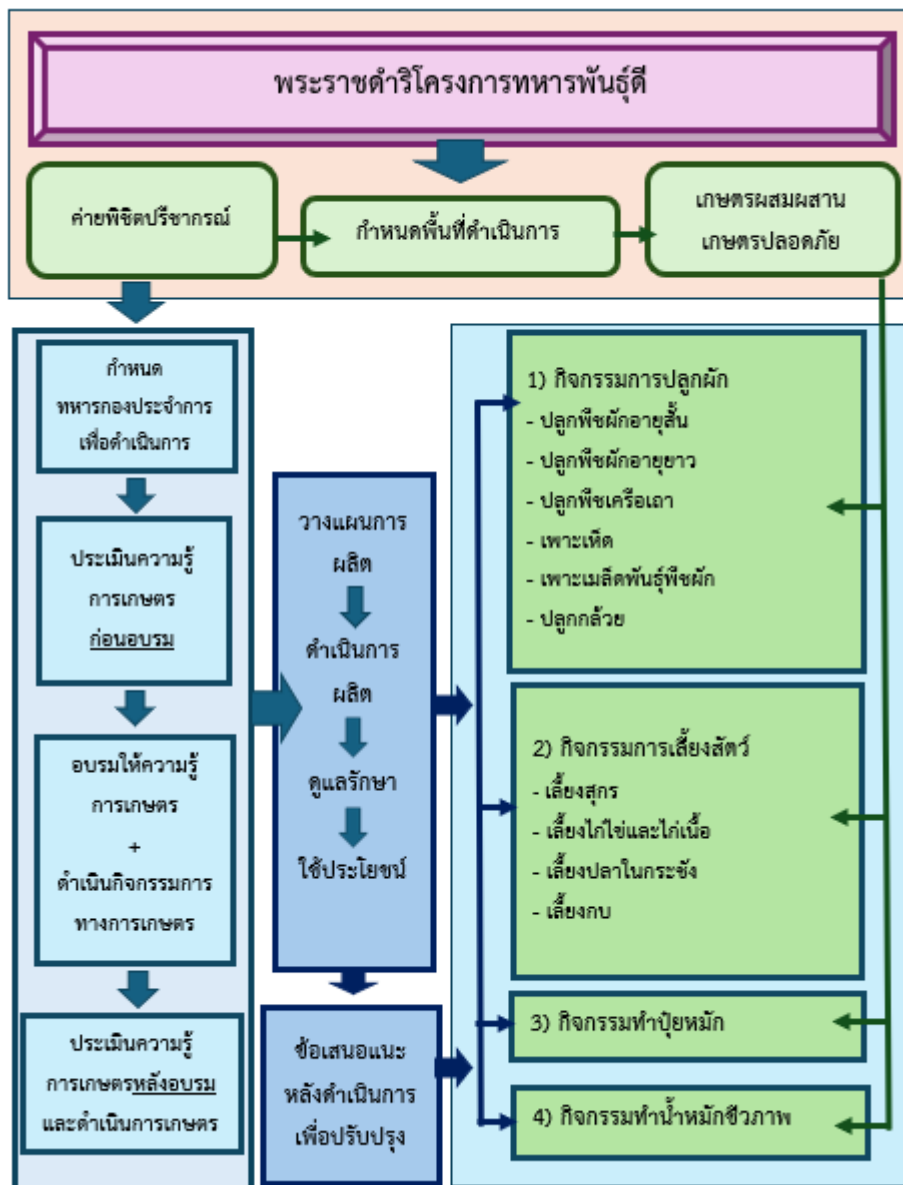
Paired Samples test	Mean	Std. Deviation	t	df	Sig.
ก่อนอบรม & หลังอบรม	-21.441	11.079	-18.663	92	.000**

หมายเหตุ : *=significance at $\alpha=0.05$, **=significance at $\alpha=0.01$

3. แนวทางการเรียนรู้กิจกรรมด้านการเกษตร สำหรับทหารกองประจำการ ภายใต้การดำเนินงานของโครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายพิชิตปรีชากร อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ค่ายพิชิตปรีชากรได้สนองพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในแนวพระราชดำริโครงการทหารพันธุ์ดี โดยได้สำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ภายในหน่วยงานที่สามารถใช้เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการ พบว่าพื้นที่ด้านหลังอาคารเรือนนอนของทหารกองประจำการเป็นพื้นที่รกร้างแต่มีสภาพดิน และมีแหล่งน้ำบริเวณใกล้เคียงที่เอื้อต่อการทำการเกษตรได้ จึงกำหนดพื้นที่ดังกล่าวในการดำเนินโครงการ โดยได้มี

การร่วมกันกำหนดกิจกรรมด้านการเกษตรที่จะดำเนินการโดยวิเคราะห์จากความต้องการกับสภาพพื้นที่ที่สามารถดำเนินการได้ จึงกำหนดกิจกรรมการเกษตร จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการปลูกผัก กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ กิจกรรมการทำปุ๋ยหมัก และกิจกรรมทำน้ำหมักชีวภาพ มุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามหลักการทำเกษตรแบบผสมผสาน และมีความปลอดภัยต่อการบริโภค โดยกำหนดให้ทหารกองประจำการทุกคนเป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติ แต่เนื่องจากพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรที่ต่างกันจึงจำเป็นต้องประเมินความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมการเกษตร ทั้ง 4 กิจกรรมก่อนดำเนินการปฏิบัติ หลังจากทราบผลการประเมินจึงนำผลการประเมินนั้นมาออกแบบกิจกรรมการเกษตรโดยเน้นการให้ความรู้เสริมในประเด็นที่ทหารกองประจำการไม่เข้าใจก่อน จากนั้นจึงนำไปสู่การลงมือปฏิบัติร่วมกัน โดยในการปฏิบัติประกอบด้วยการฝึกให้มีการวางแผน การดำเนินการ การดูแลปลูกเลี้ยงและนำไปใช้ประโยชน์ เริ่มจากในการใช้บริโภคภายในหน่วยงานและจำหน่าย หลังจากการดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเสร็จสิ้น ทำการประเมินการดำเนินงานโดยวัดความรู้ความเข้าใจของทหารกองประจำการ เพื่อประเมินความรู้และทักษะหลังการอบรมและดำเนินการ รวมถึงนำข้อเสนอแนะมาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการเกษตรโครงการทหารพันธุ์ดีของค่ายพิชิตปรีชากรต่อไป

ภาพที่ 2 แนวทางการเรียนรู้กิจกรรมด้านการเกษตร สำหรับทหารกองประจำการ ภายใต้การดำเนินงานของโครงการทหารพันธุ์ดี

อภิปรายผล

จากการศึกษาในวัตถุประสงค์ที่ 1 บริบทพื้นที่จัดทำโครงการทหารพันธุ์ดี พบว่า ค่ายพิชิตปรีชาภรณ์เริ่มดำเนินการกิจกรรมการเกษตรโครงการทหารพันธุ์ดีโดยมีการวิเคราะห์พื้นที่ในการจัดทำพื้นที่การเกษตรเพื่อให้พื้นที่ที่กำหนดมีความสอดคล้องในแต่ละกิจกรรม พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกผักต้องมีสภาพดินและแหล่งน้ำที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาสอดคล้องกับบัญชา และคณะ (2567) กล่าวว่า การวิเคราะห์พื้นที่ก่อนการทำการเกษตรในลักษณะผสมผสานช่วยให้ปลูกพืชอย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยในส่วนที่ไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูกแต่อยู่ในบริเวณพื้นที่เกษตรสามารถปรับใช้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ประกอบด้วย การการทำโรงเรือนเพาะเห็ด เลี้ยงสัตว์ ทำปุ๋ยหมัก เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวไม่ได้ใช้ทรัพยากรดินในการดำเนินการ ในส่วนพื้นที่ที่เป็นที่ต่ำสามารถดัดแปลงเป็นบ่อเลี้ยงปลาขนาดเล็กเป็นต้น จากการดำเนินการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการกำหนดพื้นที่ที่มีความสำคัญในการจัดทำกิจกรรมการเกษตรของโครงการทหารพันธุ์ดีให้เกิดประสิทธิภาพนั้นต้องประยุกต์การดำเนินการให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ และลักษณะของพื้นที่โดยมีการสำรวจและวิเคราะห์ลักษณะพื้นที่ก่อนวางแผนและดำเนินการ

ในส่วนของการศึกษาในวัตถุประสงค์ที่ 2 การประเมินความรู้ของทหารกองประจำการก่อนเริ่มดำเนินการกิจกรรมการเกษตรโครงการทหารพันธุ์ดี จากการที่ทหารกองประจำการที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในโครงการมีความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ในการเกษตรที่แตกต่างกันจึงจำเป็นต้องมีการวัดความรู้เพื่อทราบระดับความรู้ก่อนการปฏิบัติเพื่อให้ทราบฐานความรู้ก่อนการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มเติมองค์ความรู้โดยการจัดการอบรมในส่วนที่ยังขาดความเข้าใจเป็นไปตามที่ เอกราช และคณะ (2562) ได้กล่าวว่า ในการพัฒนาการเรียนรู้ภาคทฤษฎีทำให้มีการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพได้ โดยดำเนินการร่วมกับการอบรมเชิงปฏิบัติการที่มีการให้ความรู้ในการปฏิบัติเชิงวิชาการร่วมกับการฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งทำให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และเกิดความเชี่ยวชาญ จากการประเมินหลังจากที่มีการอบรมพบว่าทหารกองประจำการมีความรู้มากขึ้นแสดงให้เห็นว่าการอบรมและฝึกปฏิบัติมีส่วนช่วยให้ทหารกองประจำการมีความรู้ทางการเกษตรที่นำไปสู่การปฏิบัติด้วยตนเองได้ในอนาคตสอดคล้องกับ พยอม และคณะ (2566) โดยกล่าวถึงการเรียนรู้การเกษตรเกิดจากการลงมือปฏิบัติจริงที่ทำให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้นเกิดทักษะการปฏิบัติด้วยตนเอง และเป็นวิธีการที่

ใช้ดำเนินการกับทหารกองประจำการที่เข้ามาดำเนินโครงการทหารพันธุ์ดีในรุ่นต่อไปให้มีความรู้ความเข้าใจก่อนการปฏิบัติกิจกรรมในโครงการ

จากการศึกษาในวัตถุประสงค์ที่ 3 การกำหนดแนวทางการเรียนรู้กิจกรรมด้านการเกษตร มีการกำหนดกิจกรรมหลักเพื่อให้ทหารกองประจำการจำนวน 4 กิจกรรม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมพื้นฐานหลักของการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการบริโภค ประกอบด้วย การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ซึ่งในการดำเนินการปลูกพืชมีการเลือกพืชที่โครงการนำมาใช้ประโยชน์ในการบริโภคเป็นหลักสอดคล้องกับการศึกษาของสุดารัตน์ และคณะ (2567) ว่าการเลือกปลูกพืชผักที่นำมาใช้ในการบริโภคเป็นหลักจะช่วยให้เกิดความยั่งยืนทางอาหาร นอกจากนั้นการเลือกเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็กเช่น สุกร สัตว์ปีก และสัตว์น้ำที่ใช้พื้นที่น้อยสามารถจัดการดูแลได้สะดวก โดยวัสดุเหลือทิ้ง และมูลสัตว์สามารถนำมาทำปุ๋ยหมัก ที่หมุนเวียนกลับมาใช้กับการปลูกพืชได้ แต่เนื่องจากการปลูกพืชมีปัจจัยของการให้ปุ๋ยในการเจริญเติบโตที่สามารถผลิตได้เองจึงมีกิจกรรมการจัดทำปุ๋ยชีวภาพ ทำให้ได้ปุ๋ยใช้เองอย่างปลอดภัยปราศจากสารเคมี เป็นการบริการจัดการเกษตรที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้การทำเกษตรภายใต้โครงการทหารพันธุ์ดีเป็นไปอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินโครงการทหารพันธุ์ดีที่มีการกำหนดกิจกรรมการเกษตรทั้ง 4 กิจกรรมดังกล่าว ทำให้ทหารกองประจำการมีความรู้จากการอบรมก่อนการปฏิบัติ และมีความเข้าใจผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้ทหารกองประจำการสามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรจากโครงการเพื่อใช้ในการบริโภคประจำวันได้ ลดการพึ่งพาผลผลิตจากภายนอก ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนทางด้านอาหาร รวมถึงสามารถนำผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคนำไปต่อยอดในการจำหน่ายยังตลาดภายนอกเพื่อสร้างรายได้เสริม และนำมาใช้หมุนเวียนในการซื้อปัจจัยการผลิตบางส่วนเท่าที่จำเป็นตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวทำให้ทหารกองประจำการมีทักษะพื้นฐานทางการเกษตรแบบผสมผสานแบบปลอดภัยสามารถนำไปปฏิบัติใช้กับตนเองหลังปลดประจำการได้ **ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย** 1) การกำหนดพื้นที่ในการดำเนินโครงการทหารพันธุ์ดี ควรวิเคราะห์พื้นที่ที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับการวางแผนกิจกรรมการเกษตรที่จะดำเนินการอย่างเหมาะสม 2) ควรมีการประเมินความรู้ความเข้าใจด้านการเกษตรของทหารกองประจำการก่อนเริ่มและหลังดำเนินการโครงการทหารพันธุ์

ดีเพื่อทราบระดับความรู้เพื่อนำไปออกแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้มีความรู้ในการปฏิบัติกิจกรรมการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ควรกำหนดแนวทางดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรภายใต้โครงการทหารพันธุ์ดีให้เหมาะสมกับบริบทการใช้ประโยชน์ของหน่วยงาน **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** หน่วยงานที่สนองพระราชดำริในการนำโครงการทหารพันธุ์ดีนำไปปฏิบัติในหน่วยงานได้นำแนวทางการเรียนรู้กิจกรรมด้านการเกษตรไปเป็นหลักการในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์และกำหนดพื้นที่ดำเนินการการเตรียมทหารกองประจำการที่เป็นผู้ดำเนินการ กำหนดกิจกรรมทางการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ และจำนวนทหารกองประจำการ ทำการวัดความรู้ก่อนการอบรม ดำเนินการอบรมร่วมกับการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรตามฐานเรียนรู้ที่กำหนด การวัดความรู้หลังการอบรม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกิจกรรมของโครงการทหารพันธุ์ดีภายในหน่วยงานได้ **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรมีการศึกษาลงของความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการเกษตรภายใต้โครงการทหารพันธุ์ดีในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- นิมิตร จันทร์คุ้ม. (2565). การสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน : กรณีศึกษากันดาลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 7(2), 1-11.
- บัญชา จันทราช, นิธิโรจน์ ศุภกฤษสุวรรณกุล, ภาวิทย์หาญ พะนุภรณ์ และ ศิระ เพชรจำเริญสุข. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความยั่งยืนของเกษตรกรแบบผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านไทรงาม ตำบลนิคม อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 8(1), 123-135.
- พยอม หาญนิกร, จันทร์ทิพย์ แกร์รัมย์ และ ชุตติชัย ไชยศรี. (2566). แนวทางการขยายผลการดำเนินงานโครงการทหารพันธุ์ดี “ชุมชนเบิกบาน อาหารปลอดภัย” ของโรงเรียนบ้านหนองคันนา ตำบลตาเมียง อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์, 1(6), 19-30.
- พระวีระเดช ฐานวิโร (หงษ์เงิน) และเอี่ยมทิพย์ ศรีทอง. (2563). รูปแบบเกษตรผสมผสานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในจังหวัดเพชรบูรณ์. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 5(1), 84-92.

- ยุทธนา เฉลียวชาติ, สมมาตร คงเรือง, ทินกร จันทรมณี และ ปรีชา รักษ์เมือง. (2568). การศึกษาการทำเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลโนนแดง อำเภอ บ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและ เทคโนโลยีอีสเทิร์น, 2(1), 32-46.
- เสาวณีย์ เล็กบางพง, อีรพงศ์ มนต์แก้ว, นรินทิพย์ พูลนวล และเสาวลักษณ์ ศรีปลอด. (2565). รูปแบบการพัฒนาอาชีพเกษตรผสมผสานวิถีชีวิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ต้นแบบใน จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 16(3), 133 -142.
- อภิชาติ ใจอารีย์. (2561). แนวทางการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารปลอดภัยสำหรับชุมชน : บทสะท้อนจากภาคปฏิบัติการ. วารสารมหาวิทยาลัย ศิลปากร, 38(5), 1-17.
- เอกราช หนูแก้ว และ เอกรัตน์ เอกศาสตร์. (2562). การสร้างคนต้นแบบในฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารชุมชนวิจัย, 13(1), 1-12.